

Archeologisch Bureauonderzoek

Bedrijvenpark Laarakker - Haps, Gemeente Cuijk

Terra Archeologie

Inhoud

SAMENVATTING	4
1 INLEIDING	6
1.1 AANLEIDING VOOR HET ONDERZOEK	6
1.2 PLANGEBIED EN ONDERZOEKSGBIED	6
1.3 HUIDIGE SITUATIE PLANGEBIED	6
1.4 TOEKOMSTIGE SITUATIE PLANGEBIED	8
1.5 DOEL VAN HET BUREAUONDERZOEK	8
1.6 WERKWIJZE	9
1.7 JURIDISCH- EN BELEIDSKADER	9
1.7.1 VERDRAG VAN MALTA	9
1.7.2 ERFGOEDWET 2016	10
1.7.3 GEMEENTELIJK BELEID	10
2 LANDSCHAP	12
2.1 INLEIDING	12
2.2 LANDSCHAPPELIJKE ONTWIKKELING	12
2.3 HOOGTEBESTAND AHN	14
2.4 GRONDWATER	15
2.5 CONCLUSIE LANDSCHAP	16
3 HISTORIE	17
3.1 INLEIDING	17
3.2 HISTORIE	17
3.2.1 PREHISTORIE	17
3.2.2 ROMEINSE TIJD	19
3.2.3 MIDDELEEUWEN	19
3.3 HISTORISCH KAARTMATERIAAL	21
3.3.1 KADASTERKAART 1811-1832	21
3.3.2 TOPOGRAFISCHE MILITAIRE KAARTEN EN TOPOGRAFISCHE KAARTEN	22
3.4 CONCLUSIE HISTORIE	23
4 ARCHEOLOGIE	25
4.1 INLEIDING	25
4.2 GEMEENTELIJKE ARCHEOLOGISCHE VERWACHTINGSKAART	25
4.4 AMK	26
4.5 ARCHIS 2: VONDSTMELDINGEN EN WAARNEMINGEN	27

4.6	EERDER UITGEVOERD ONDERZOEK.....	29
4.7	CONCLUSIE ARCHEOLOGIE	33
5	CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	34
5.1	CONCLUSIES EN VERWACHTINGSMODEL	34
5.2	ADVIES.....	34
Bronnen		36

SAMENVATTING

In opdracht van de Gemeente Cuijk heeft Terra Archeologie een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor plangebied Bedrijvenpark Laarakker, dat gelegen is ten zuiden van Cuijk langs de A73. In het kader van de uitbreiding van het bedrijventerrein dient een nieuw bestemmingsplan te worden opgesteld.

Het bureauonderzoek heeft als doel inzicht te verschaffen in de archeologische waarden die zich in het plangebied kunnen bevinden. Zodat eventueel aanwezige archeologische waarden planologisch beschermd kunnen worden door het opleggen van een dubbelbestemming 'waarde archeologie'.

Het plangebied ligt in een landschap dat gevormd is door zowel de insnijding en verplaatsing van een geulensysteem en afzettingen hiervan als onder invloed van eolische zandafzettingen. Ter plaatse van het plangebied zijn hierdoor zanden uit het drooggevalle geulensysteem op de hogere terras-restruggen afgezet. Hierdoor zijn hoge gronden die al vanaf het laat Paleolithicum zeer aantrekkelijk waren voor menselijke vestiging. Dergelijke hoge plaatsen belangrijke woonlocaties, zowel in prehistorische als in historische tijden.

De bewoningsgeschiedenis in de omgeving van het plangebied begint waarschijnlijk al in het laat Paleolithicum. Binnen het plangebied en de directe omgeving zijn sporen van bewoning en begraving uit alle prehistorische en historische perioden aangetroffen. Het westelijke deel van het plangebied is door de bebouwing van Nabuurs waarschijnlijk grootschalig verstoord, het oostelijke deel van het plangebied is minder intensief gebruikt geweest en met name het zuidelijke perceel is enkel als landbouwgrond benut.

In de ondergrond kunnen resten aanwezig zijn vanaf het laat Paleolithicum tot en met de Volle Middeleeuwen.

In het zuidwesten van het plangebied ligt bedrijventerrein Nabuurs. Dit perceel is in 1986 afgegraven met ten minste 50 cm - maaiveld, waarbij een grote hoeveelheid archeologische vondsten en sporen is aangetroffen. Gezien deze afgraving en latere activiteiten op het bedrijventerrein (grootschalige vergravingen en waterwegen) is het niet te verwachten dat hier ter plaatse nog archeologische waarden in situ aanwezig zijn. Het perceel direct ten noorden van het bedrijventerrein Nabuurs is afgeand, waarbij het perceel met ca. 1 m – maaiveld is verlaagd. Uit het booronderzoek dat Grontmij hier heeft uitgevoerd is gebleken dat hier geen archeologische resten meer worden verwacht. Op de percelen ten oosten hiervan ligt aan de noordzijde een sloopbedrijf en aan de zuidzijde agrarische percelen. Voor beiden geldt dat onduidelijk is of en in welke mate hier reeds verstoring van de bodem heeft plaats gevonden. Verkennend booronderzoek kan hier antwoord opgeven.

Vanwege de grote vergravingen en verstoringen die reeds hebben plaats gevonden wordt geadviseerd om het bedrijventerrein Nabuurs en het direct ten noorden en oosten hiervan gelegen perceel vrij te geven (zie kaart in hoofdstuk 5). Voor de percelen ten noordoosten hiervan wordt geadviseerd een dubbelbestemming 'waarde archeologie' op te nemen ter bescherming van de mogelijk aanwezige archeologische waarden. Bij bodemverstorende activiteiten zal in de toekomst eerst archeologisch onderzoek moeten worden verricht om deze dubbelbestemming te kunnen

verwijderen. De eerste stap in vooronderzoek die wordt geadviseerd betreft een verkennend booronderzoek dat gericht moet zijn op het vaststellen van de mate van intactheid van de bodem.

Dit advies dient door de initiatiefnemer te worden voorgelegd aan het Bevoegd Gezag, in dit geval de Gemeente Cuijk. Het Bevoegd Gezag kan van het door Terra Archeologie gegeven advies afwijken.

1 INLEIDING

1.1 AANLEIDING VOOR HET ONDERZOEK

In opdracht van de Gemeente Cuijk heeft Terra Archeologie een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor plangebied BEDRIJVENPARK Laarakker te Haps, dat gelegen is in langs de A73. In het kader van de uitbreiding van het bedrijventerrein dient een nieuw bestemmingsplan te worden opgesteld.

Het bureauonderzoek heeft als doel inzicht te verschaffen in de archeologische waarden die zich in het plangebied kunnen bevinden. Zodat eventueel aanwezige archeologische waarden planologisch beschermd kunnen worden door het opleggen van een dubbelbestemming 'waarde archeologie'.

1.2 PLANGEBIED EN ONDERZOEKSGBIED

Voor het bureauonderzoek is uitgegaan van een onderzoeksgebied dat bestaat uit het plangebied en een zone van 500 meter daaromheen (Afbeelding 1). Hierdoor wordt een completer beeld verkregen van de aanwezige waarden in en rondom het plangebied en kunnen resultaten uit de omgeving worden geëxtrapoleerd.

Het plangebied betreft het meest oostelijke deel van het bedrijventerrein Laarakker en omvat enkele percelen ten westen van de Schuttersweg (K3728; K3758; K3761; K3235; K3571 en K3217) en tussen de Schuttersweg en de A73 (H379; H253; H252; H259 en H397).

1.3 HUIDIGE SITUATIE PLANGEBIED

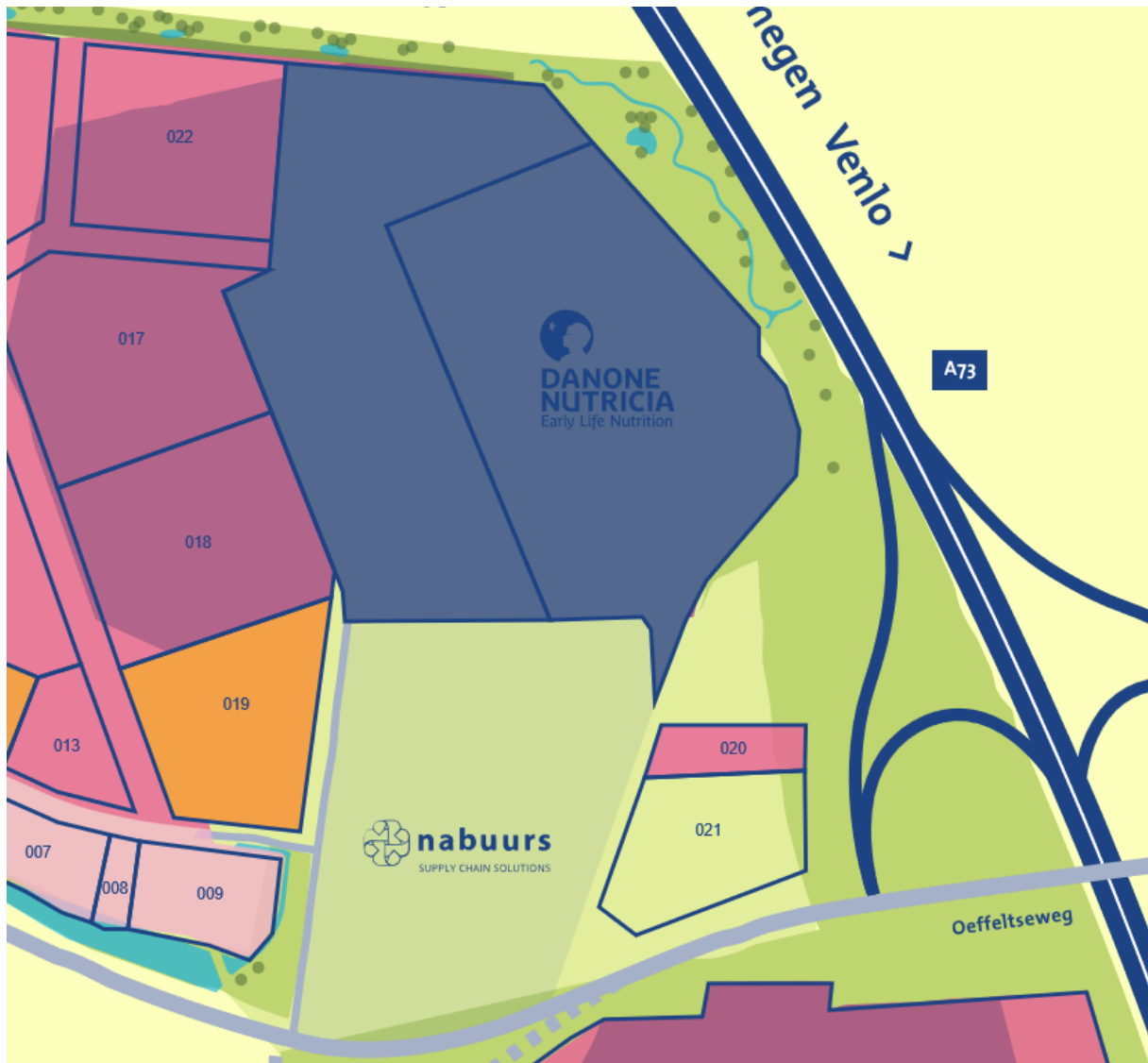
Het plangebied bestaat uit bedrijventerrein Nabuurs, en een ontzand landbouwterrein ten noorden hiervan. Het deel van het plangebied tussen de Schuttersweg en de A73 is aan de zuidzijde als landbouwterrein in gebruik (o.a. maisteelt) en aan de noordzijde als opslag voor sloopbedrijf van Fa. Broeks v.o.f.

Objectgegevens onderzoek –BEDRIJVENPARK Laarakker	
Projectnaam	BEDRIJVENPARK Laarakker
Plaats	Haps
Gemeente	Cuijk
Provincie	Noord-Brabant
Kaartblad	46A
Oppervlakte plangebied	Nader te bepalen
Onderzoeksmelding Archis3	Nvt
Archeoregio	Brabants Zandgebied
Uitvoerder	Terra Archeologie
Contactpersoon	Channa Cohen Stuart
Opdrachtgever	Gemeente Cuijk
Bevoegd Gezag	Gemeente Cuijk
Uitvoeringsperiode onderzoek	April 2017
Beheerder en plaats documentatie	Terra Archeologie

Tabel 1: Objectgegevens onderzoek.

1.4 TOEKOMSTIGE SITUATIE PLANGEBIED

In de toekomstige situatie wordt het plangebied heringericht als bedrijventerrein. Over de concrete invulling hiervan zijn nog geen gegevens voor handen. Hoogstwaarschijnlijk zal de bodem binnen het plangebied bij nieuwe bebouwing tot op het archeologische niveau worden geroerd.

Figuur 3 Toekomstige situatie plangebied (www.laarakker.com).

1.5 DOEL VAN HET BUREAUONDERZOEK

Het doel van het bureauonderzoek is het inventariseren van bekende gegevens in en nabij het plangebied en het opstellen van een specifiek advies voor vervolgonderzoek op locaties waar mogelijk archeologische resten zullen worden verstoord.

1. Het bureauonderzoek heeft als doel inzicht te verschaffen in de archeologische waarden die zich mogelijk in het plangebied bevinden of verwacht worden.
2. Aan de hand van dit bureauonderzoek wordt een uitspraak gedaan over de noodzaak van archeologisch vervolgonderzoek.

De conclusies van onderhavig onderzoek zijn richtinggevend voor eventueel vervolgonderzoek.

Op deze manier kunnen eventueel aanwezige archeologische waarden worden meegenomen in de verdere ruimtelijke ontwikkeling.

1.6 WERKWIJZE

De werkzaamheden bestaan uit een bureaustudie. Deze richt zich op archeologische bronnen als de Archeologische Monumentenkaart (AMK), de archeologische database Archis3 van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE), het provinciaal beleid en het gemeentelijk beleid. Ook wordt gebruik gemaakt van de topografische kaart, de geomorfologische kaart, de hoogtekaart (AHN) en de bodemkaart. Ten slotte is historisch kaartmateriaal gebruikt om de bestemming van het plangebied in het verleden vast te stellen. Historische kaarten zijn met name waardevol voor het lokaliseren van vindplaatsen uit de late Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd, zeker indien deze gegevens kunnen worden gecombineerd met Archis 3-meldingen.

1.7 JURIDISCH- EN BELEIDSKADER

Monumentenwet 1988, Verdrag van Malta 1992, Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA versie 3.3), nieuwe wet op de ruimtelijke ordening (nWRO), Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo), provinciaal beleid, gemeentelijk beleid.

1.7.1 VERDRAG VAN MALTA

Op 16 januari 1992 is door de Raad van Europa het Europese verdrag van Malta - ook wel bekend als de Conventie van Malta of het Verdrag van Valletta - gesloten. Aanleiding was de toenemende druk op het archeologisch erfgoed in Europa, onder meer door ruimtelijke ontwikkelingen, waardoor bodemarchief ongezien verloren dreigde te gaan. Het verdrag beoogt het cultureel erfgoed dat zich in de bodem bevindt beter te beschermen. Grondslag van het verdrag is dat dit archeologische erfgoed integrale bescherming nodig heeft en krijgt. In het verdrag zijn drie uitgangspunten ten aanzien van de omgang met archeologie geïntroduceerd:

- Het streven naar het behouden van archeologie in de bodem, het zogenaamde "behoud in situ" (artikel 4, tweede lid). Opgraven is het (gedocumenteerd) vernietigen van het bodemarchief en is in principe niet het eerste streven. De gedachte daarachter is dat er bodemarchief voor toekomstige generaties bewaard moet blijven. Zij hebben immers betere onderzoekstechnieken en stellen andere onderzoeksvragen.
- Tijdig rekening houden in de ruimtelijke ordening met de mogelijkheid of aanwezigheid van archeologische waarden, zodat er nog ruimte is voor archeologievriendelijke alternatieven (artikel 5). Zo wordt voorgesteld om steeds vooraf onderzoek te laten doen naar de mogelijke aanwezigheid van archeologische waarden om het bodemarchief beter te beschermen en om onzekerheden tijdens de bouw van bijvoorbeeld nieuwe wijken te beperken. Op deze manier kan daar bij de ontwikkeling van de plannen zoveel mogelijk rekening mee worden gehouden. Door er vooraf rekening mee te houden, wordt vertraging in bouwprocessen voorkomen.
- Het 'de verstoorder betaalt'-principe. De ontwikkelaar is verantwoordelijk voor de kosten van het archeologisch onderzoek en de uitwerking van de resultaten (artikel 6). Dit principe is geïntroduceerd als een stimulans om locaties voor ruimtelijke ontwikkeling te zoeken waarbij de archeologische verwachtingswaarden minder hoog zijn.

In Nederland ontstond na het ondertekenen van het verdrag een praktijk die men de 'geest van Malta' is gaan noemen. In afwachting van de implementatie van het verdrag werd bij het gebruik van het bestaande ruimtelijke instrumentarium de archeologie steeds vaker als één van de af te wegen belangen opgenomen. Zo werd bij infrastructurele rijksprojecten al sinds 1987 standaard archeologisch onderzoek gedaan. Provincies hebben in de jaren '90 in hun streekplannen kaders voor de toetsing van het archeologische belang opgenomen. In veel bestemmingsplannen zijn aanlegvergunningenstelsels voor archeologie opgenomen.

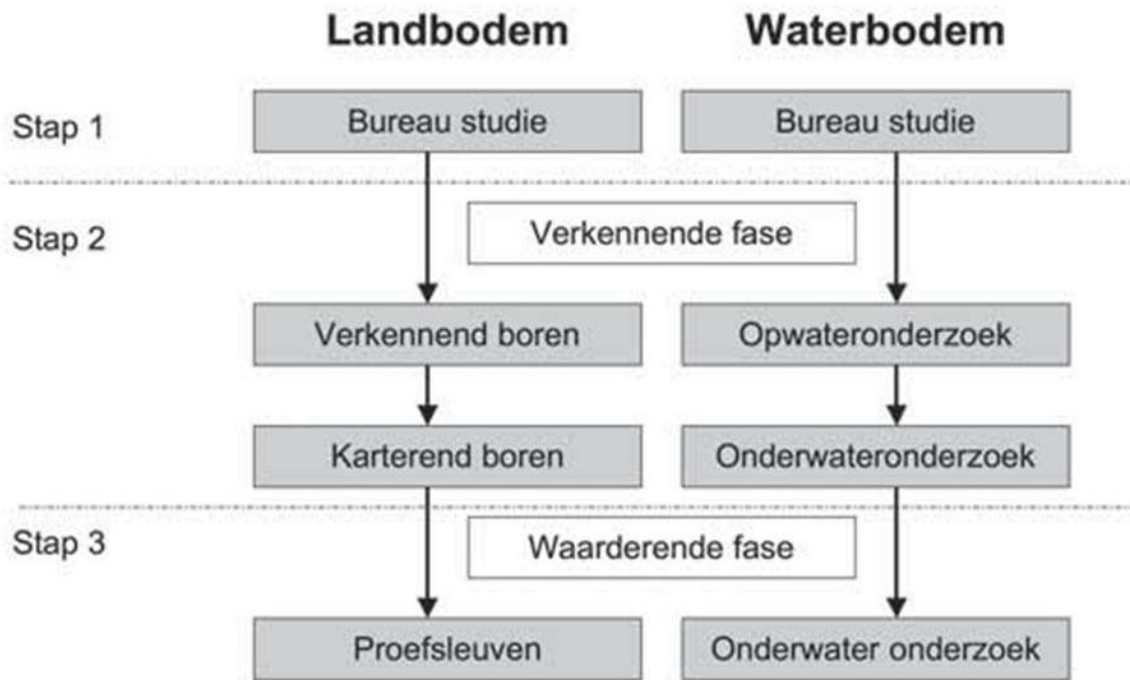
1.7.2 ERFGOEDWET 2016

De manier waarop met archeologisch erfgoed wordt omgegaan, was tot 1 juli 2016 geregeld in de Monumentenwet. Deze wet en de hierop gebaseerde regelgeving bevatten onder meer voorschriften met betrekking tot de opgravingsvergunning, het melden van archeologische vondsten en de archeologische rapportage. Vanaf heden is deze komen te vervallen en is een deel hiervan overgegaan in de Erfgoedwet. In de erfgoedwet is de opgravingsvergunning vervangen door een wettelijk geregelde certificering. Dit moet garanderen dat opgravingen volgens professionele normen worden uitgevoerd. Archeologieprofessionals, verenigd in het Centraal College van Deskundigen Archeologie (CCvD), werken deze normen uit, de overgang naar certificering vindt plaats tussen 1 juli 2016 en 1 juli 2017. Het deel dat betrekking heeft op de besluitvorming in de fysieke leefomgeving gaat over naar de Omgevingswet, wanneer deze in 2019 in werking treedt. Vooruitlopend op de datum van ingang van de Omgevingswet zijn deze artikelen te vinden in het Overgangsrecht in de Erfgoedwet, waar ze ongewijzigd van toepassing blijven zolang de Omgevingswet nog niet van kracht is. Het betreft:

- vergunningen tot wijziging, sloop of verwijdering van rijksmonumenten
- verordeningen, bestemmingsplannen, vergunningen en ontheffingen op het gebied van archeologie
- bescherming van stads- en dorpsgezichten

1.7.3 GEMEENTELIJK BELEID

In 2009 heeft de Gemeente Cuijk een archeologische beleidsplan opgesteld. In het beleidsplan is aangegeven hoe met archeologische waarden dient te worden omgegaan. In 2009 is reeds een archeologische beleidskaart opgesteld waarin wordt aangegeven welke verwachting per zone geldt en hoe dit vertaald is naar beleid.

Figuur 4: Schematische weergave van de AMZ-cyclus.

2 LANDSCHAP

2.1 INLEIDING

Het menselijke doen en laten werd en wordt in grote mate bepaald door de landschappelijke omgeving, en de mogelijkheden die daardoor geboden worden. De geologische, geomorfologische en bodemkundige situaties zijn daarom van belang voor een archeologisch onderzoek.

2.2 LANDSCHAPPELIJKE ONTWIKKELING¹

Het zuidoostelijk deel van Nederland wordt al sinds het Carboon door breuktektoniek beïnvloed. Vanaf die tijd wordt het zuidoosten van Nederland doorsneden door een stelsel van zuidoost-noordwest gerichte breuken, die het gebied in lage en hoge schollen, slenken en horsten verdelen. Het grootste dalingsgebied van Zuid-Nederland heet de Centrale Slenk. Deze slenk wordt in het oosten begrensd door de Peelrandbreuk en in het westen door de Feldbiss- en Rijenbreuk. Verder ten oosten van de Peelrandbreuk ligt de Slenk van Venlo waarin het plangebied is gelegen. De geologische ondergrond in het plangebied wordt gevormd door uit het Cromerien stammende grindige en zandige afzettingen van de Rijn en Maas, die behoren tot de Formaties van Sterksel en Veghel. Vanaf het eind van het Eemien en het begin van Weichselien heeft de Maas in een aantal fasen een nieuw dal in deze afzettingen ingeslepen en deels ook weer gevuld met nieuw sediment. Deze afzettingen behoren tot de Formatie van Beegden. Hierbij zijn drie terrassen ontstaan, waarvan het oudste van voor het Bølling Interstadiaal dateert. In het Vroege Dryas werd dit dal weer door de vlechtende Maas met sediment opgevuld (terras II). Het derde terras is ontstaan in het tijdens het Allerød Interstadiaal opnieuw door de Maas ingeslepen dal dat tijdens het Late Dryas weer is opgevuld. De afzettingen van zowel terras II als III zijn naar boven toe slibrijker. Het sedimentatieproces is afgesloten met de afzetting van een meer of minder dikke laag klei (Oude Rivierklei).

Tijdens de koudste perioden van het Weichselien zijn op grote schaal dekzanden afgezet. Deze fijne, leemarme tot lemige zanden van de Formatie van Boxtel liggen op de oudere afzettingen van de Formatie van Beegden.

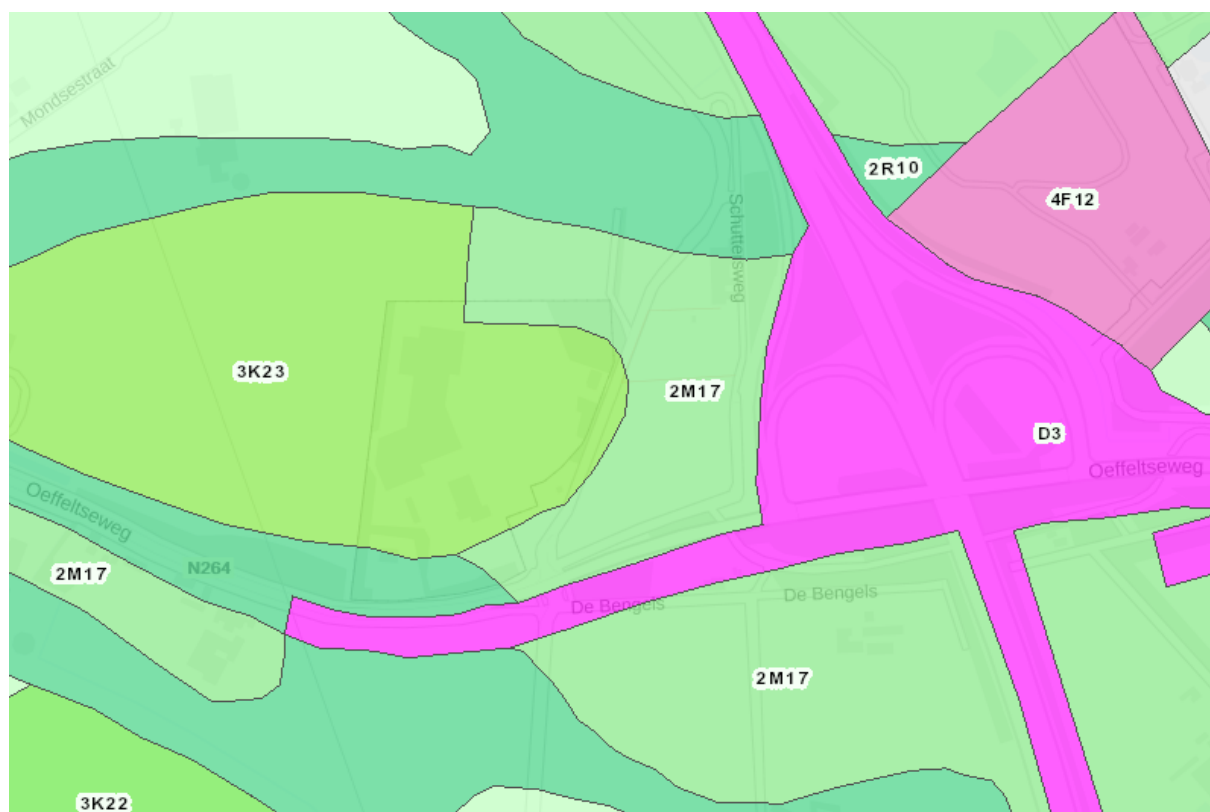
Geomorfologie

Geomorfologisch gezien ligt het westelijke deel van het plangebied op een terrasrestrug met dekzand (3K23). Terrasrestruggen vormen zwak ontwikkelde ruggen in het landschap, waarbij het dekzand op de rug de vorm duidelijker maakt. Het plangebied wordt aan de noordkant doorsneden door een restgeul van een vlechtend afwateringsstelsel uit het Pleistoceen. Het oostelijke deel van het gebied bestaat uit een terrasvlakte met geulen van een meanderend afwateringsstelsel (2M17).

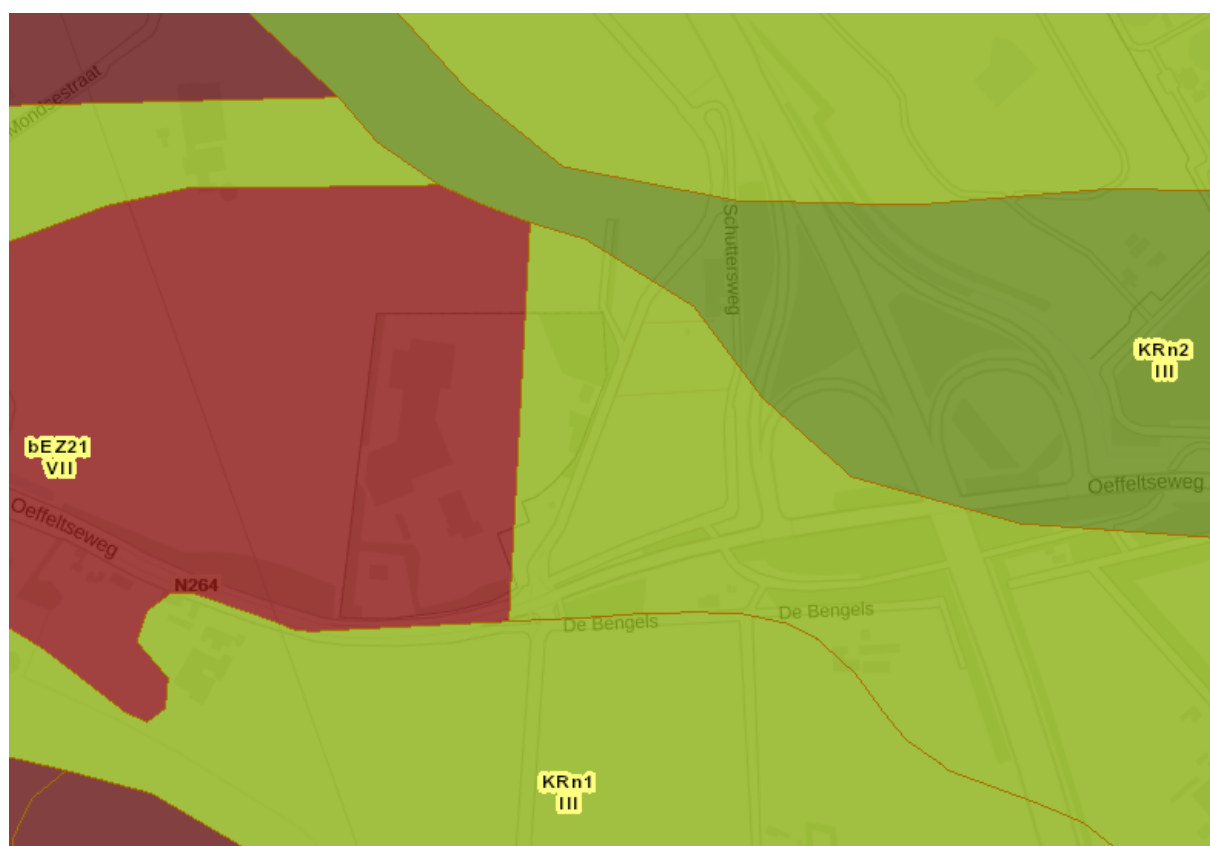
Bodem

In het plangebied bevinden zich aan de westzijde hoge bruine enkeerdgronden op leemarm tot zwak lemig fijn zand (bEZ21, gwt VII) en aan de wetszijde poldervaaggronden in lichte zavel (KRn1g, gwt III).

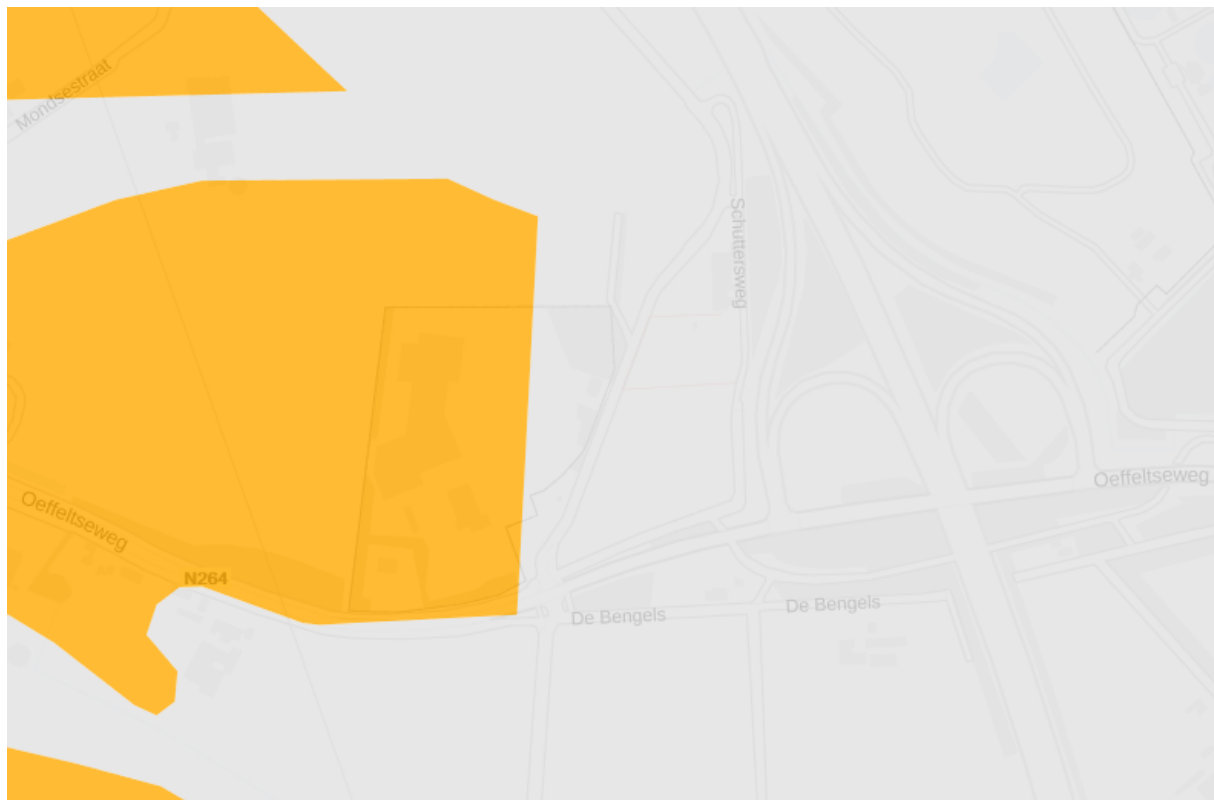
¹ De beschrijving van de landschappelijke ontwikkeling is integraal overgenomen uit Geraeds & Gazenbeek 2009.

Figuur 5: Geomorfologische kaart (bron: Archis3).

Figuur 6: Bodemkaart met grondwatertrappen (bron: Archis3).

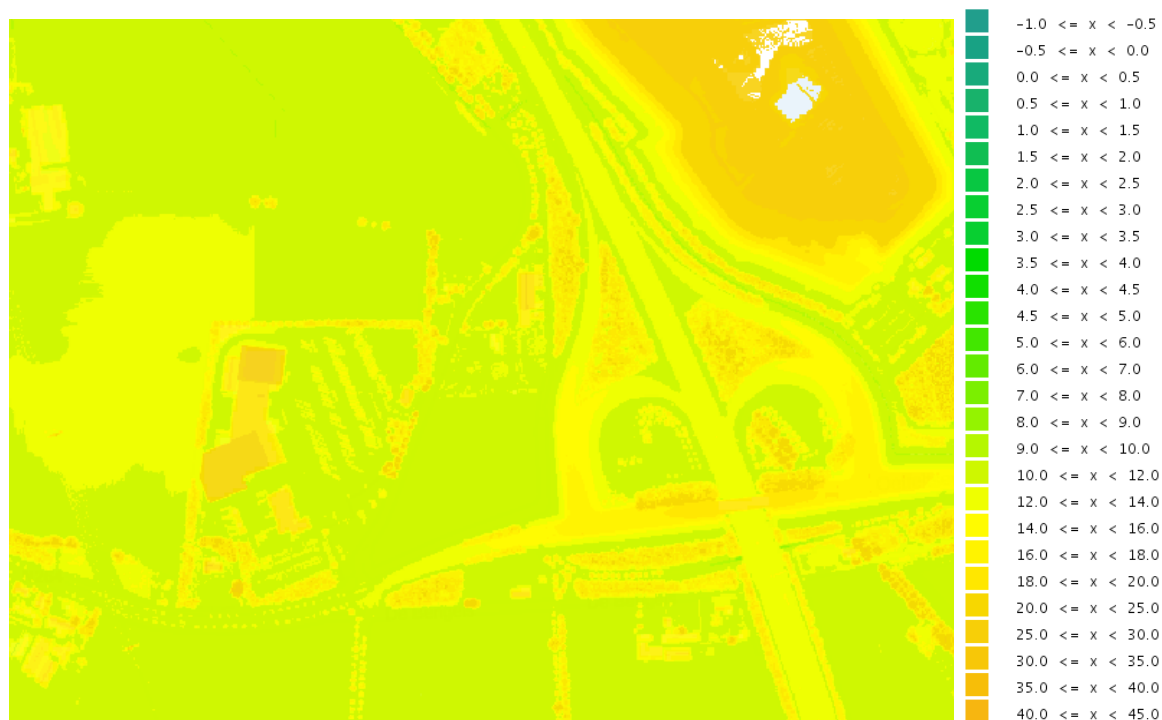

Figuur 7: Afgedekt Pleistoceen landschap (bron:Archis3).

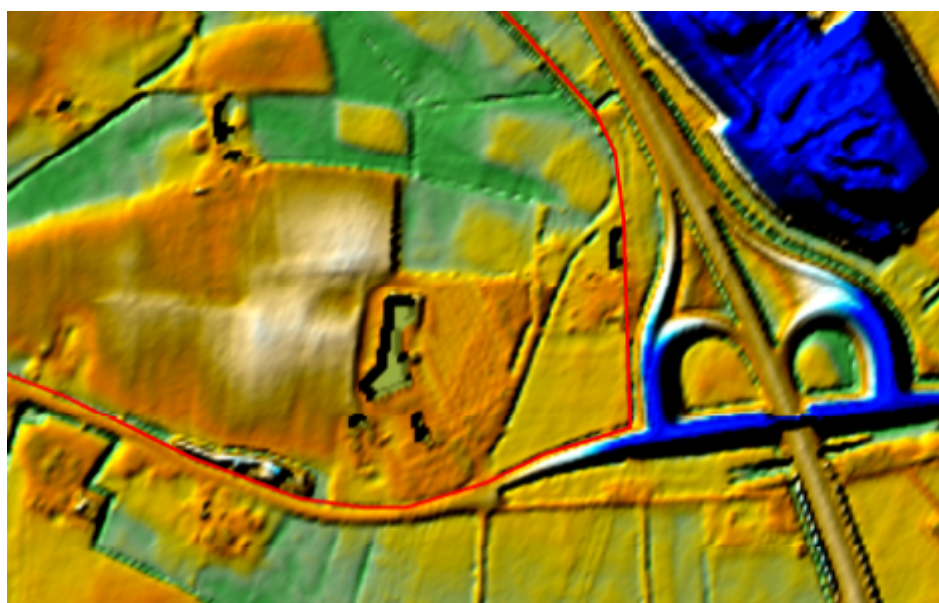
2.3 HOOGTEBESTAND AHN

Het Actueel Hoogtebestand van Nederland (AHN) geeft de precieze en gedetailleerde maaiveldhoogtes in heel Nederland. De maaiveldhoogtes worden in een kleurenschaal weergegeven, waarbij in rood de hoge delen, en in blauw de lage delen worden weergegeven. In onderstaande afbeelding is de AHN van het plangebied weergegeven.

Op het AHN is duidelijk zichtbaar dat het onderzoeksgebied vlak is. Op de AHN afbeelding met micro reliëf daaronder is te zien hoe het terrein ten noorden van Nabuurs is afgezand, terwijl het terrein ten oosten hiervan hoger ligt en hoogstwaarschijnlijk niet is afgegraven.

Figuur 8: Onderzoeksgebied op de AHN (bron: ahnviewer.nl).

Figuur 9 Uitsnede van de AHN van het plangebied en omgeving. (afbeelding M. Kosian, RACM.)

2.4 GRONDWATER

Het grondwaterpeil bepaalt voor een groot deel de mate van conservering van archeologische waarden in de bodem. Archeologische resten die zich onder de gemiddeld laagste grondwaterstand (GLG) bevinden worden door het water tegen degradatie beschermd. Vooral organische resten blijven in een natte omgeving veelal goed geconserveerd. Resten die boven de GLG liggen raken in de loop van de tijd steeds ernstiger aangetast door verdroging en oxidatie. Wanneer de grondwaterstand door verstoringen veranderd kan dat ernstige gevolgen hebben voor het in de bodem aanwezige bodemarchief.

Diepte en dynamiek van de grondwaterstand ten opzichte van het maaiveld wordt aangeduid met de term grondwatertrappen (Gt). Grondwatertrappen worden op de bodemkaart van nat naar droog aangeduid met de Romeinse cijfers I-VII en zijn gebaseerd op de gemiddeld hoogste en de gemiddeld laagste grondwaterstand (afgekort met GHG en GLG). Onderstaande tabel geeft een overzicht van de indeling van de grondwatertrappen met bijbehorende grondwaterstanden.

Gebiedsdelen met een goede ontwatering (Grondwatertrappen VI en VII) zijn zeer geschikt voor landbouw en vormden mede daarom, met name in het verleden, een aantrekkelijk vestigingsgebied. In gebieden met een hoge grondwaterstand kunnen daarentegen goed geconserveerde, met name organische, archeologische resten worden aangetroffen. In het plangebied bevinden zich zowel hoge, droge gronden (de terrasrestruggen) als nattere, lager gelegen gronden (voormalige geulen). De grondwatertrap laat een groot verschil zien tussen het oostelijke deel (grondwatertrap III) en het westelijke deel (grondwatertrap VII) van het plangebied.

Grondwatertrap	I	II	III	IV	V	VI	VII
GHG in cm beneden maaiveld	(<20)	(<40)	<40	>40	<40	40-80	>80
GLG in cm beneden maaiveld	<50	50-80	80-120	80-120	>120	>120	(>160)

Tabel 2: Grondwatertrappen.

2.5 CONCLUSIE LANDSCHAP

Het plangebied ligt in een landschap dat gevormd is door zowel de insnijding en verplaatsing van een geulensysteem en afzettingen hiervan als onder invloed van eolische zandafzettingen. Ter plaatse van het plangebied zijn hierdoor zanden uit het drooggevalle geulensysteem op de hogere terrasrestruggen afgezet. Hierdoor zijn hoge gronden die al vanaf het laat Paleolithicum zeer aantrekkelijk waren voor menselijke vestiging.

3 HISTORIE

3.1 INLEIDING

De historie van een onderzoeksgebied speelt een grote rol bij het bepalen van de archeologische verwachting. Historische bronnen kunnen informatie over de ontwikkelingen in het onderzoeksgebied geven. Voor de negentiende en twintigste eeuw zijn de ontwikkelingen te achterhalen door historisch kaartmateriaal te onderzoeken. Kaarten worden met een relatief grote regelmaat geproduceerd, en laten de ontwikkeling van een landschap nauwkeurig zien.

Voor eerdere perioden zijn archeologisch onderzoek en historische bronnen van belang. In onderstaande tabel zijn de verschillende archeologische perioden weergegeven waar verder in dit bureauonderzoek over zal worden gesproken.

Periode	Begin	Einde
Nieuwe Tijd	1500	Heden
Late Middeleeuwen	1050	1500
Vroege Middeleeuwen	450	1050
Romeinse Tijd	12 v. Chr.	450
Late IJzertijd	250 v. Chr.	12 v. Chr.
Midden IJzertijd	500 v. Chr.	250 v. Chr.
Vroege IJzertijd	800 v. Chr.	500 v. Chr.
Late Bronstijd	1.100 v. Chr.	800 v. Chr.
Midden Bronstijd	1.800 v. Chr.	1.100 v. Chr.
Vroege Bronstijd	2.000 v. Chr.	1.800 v. Chr.
Laat Neolithicum	2.850 v. Chr.	2.000 v. Chr.
Midden Neolithicum	4.200 v. Chr.	2.850 v. Chr.
Vroeg Neolithicum	5.300 v. Chr.	4.200 v. Chr.
Laat Mesolithicum	6.450 v. Chr.	4.900 v. Chr.
Midden Mesolithicum	7.100 v. Chr.	6.450 v. Chr.
Vroeg Mesolithicum	8.800 v. Chr.	7.100 v. Chr.
Laat Paleolithicum	35.000 v. Chr.	8.800 v. Chr.
Midden Paleolithicum	300.000 v. Chr.	35.000 v. Chr.

Tabel 4: Archeologische perioden (Bron: ABR)

3.2 HISTORIE

3.2.1 PREHISTORIE

De bewoningsgeschiedenis in de omgeving van het plangebied begint waarschijnlijk al aan het einde van het laat Paleolithicum (ca. 12.000-8.800 jaar geleden). Het landschap bestond aanvankelijk uit toendra, en ging met de intredende verhoging van de temperatuur over in berken- en dennenbos. In deze periode en het daarop volgende Mesolithicum (Midden steentijd), leefde de mens van jagen, verzamelen en visvangst. Deze jagers-verzamelaars hadden een rondtrekkend bestaan zonder permanente nederzettingen. Verblijfplaatsen van deze samenlevingen worden met name aangetroffen in zogenaamde gradiëntsituaties (onder andere nat/droog, hoog/laag, voedselrijk/voedselarm). Dit hangt waarschijnlijk samen met het op korte afstand voor handen zijn van een grote verscheidenheid aan voedselbronnen en de nabijheid en bereikbaarheid van (drink-)water. Als vestigingslocaties waren vooral de hellingen van dekzandruggen, beekdalen en verhogingen rond vennen geliefd.

In het Mesolithicum (8.800-5.300 v. Chr.) zette de klimaatsverbetering definitief door. Het landschap veranderde van berken- en dennenbos in een meer gevarieerd loofbos. Ook de planten en struikenvariatie namen toe. In deze periode ontstonden naast jachtkampen ook basiskampen waar mensen langer verbleven en/of regelmatig terugkwamen. Door het natte klimaat en door de overgang van naaldbos, met een relatief hoge verdamping, naar loofbos, met een relatief lage verdamping, vond een aanzienlijke grondwaterspiegelstijging plaats. De mens werd hierdoor gedwongen zich met name op de hoge en droge delen van het landschap te vestigen, zoals de dekzandruggen- en koppen. De verspreiding van vindplaatsen op de pleistocene, hogere gronden is vooral gebonden aan dekzandruggen. In Noord-Brabant of Midden-Limburg zijn laatpaleolithische (maar ook mesolithische) vindplaatsen vooral bekend van de zuidoostelijke en oostelijke flanken van deze ruggen, hetgeen te maken kan hebben met beschutting tegen noordwestelijke winden.

In het Neolithicum (5300-2000 v. Chr.) vond de introductie van de landbouw plaats. Hiermee veranderde de gemeenschappen van rondtrekkende jagers en verzamelaars naar samenlevingen met meer permanente nederzettingen. Nederzettingen werden verspreid gesticht op de bewoonbare gronden, veelal de hoger gelegen gebieden zoals rivierduinen en oeverwallen. Vindplaatsen bevonden zich meestal op of nabij de prehistorische meandergordels. Deze meandergordels waren met name aantrekkelijk voor bewoning als deze over hun bloeifase heen waren, maar nog wel open water in de vorm van restgeulen bevatten. Delen van het landschap werden ontbost, waardoor open terreinen ontstonden die geschikt waren als akker. Vanaf het laat Neolithicum komt het gebruik van grafheuvels in zwang. De funeraire traditie van grafheuvels bleef tot in de Bronstijd bestaan.

In de Bronstijd (2000-800 v. Chr.) vond geleidelijk een overgang plaats van het gebruik van (vuur)steen naar brons. In de boerensamenlevingen veranderde aanvankelijk weinig. Bronzen gebruiksvoorwerpen kwamen door middel van 'internationale' handelsrelaties in deze regio terecht. In de boerensamenlevingen veranderde aanvankelijk weinig. Net als het Laat Neolithicum was er sprake van verspreide bewoning in kleine gehuchten. In de vroege Bronstijd was de bewoningsdichtheid van het gebied nog gering, maar deze nam in de midden Bronstijd geleidelijk toe. Ook de invloed van de mens op het landschap nam hierdoor toe. De traditie van begravingen in grafheuvels werd voortgezet. In het landschap behoren deze grafheuvels tot de vroegste landmarks. Voor de aanleg werden markante locaties uitgekozen, zoals hoge plaatsen en de uitlopers van dekzandruggen. Vaak liggen de grafheuvels in clusters bij elkaar. Tegen het einde van de Bronstijd ontstond de gewoonte om doden te cremen en de resten van de brandstapel te verzamelen en in een urn te stoppen. Een opvallend verschijnsel uit de Bronstijd is het met opzet deponeren, al dan niet ritueel, van bronzen objecten in natte gebieden, zoals moerassen, vennen, beken en rivieren.

In de IJzertijd (800-12 v. Chr.) werd ijzer meer en meer als basismateriaal voor werktuigen en wapens gebruikt. De IJzertijd laat een ongekeerde schaalvergroting zien, niet alleen in de landbouw, maar ook in het aantal nederzettingen, in de contacten met andere regio's en in de sociale organisatie. Door de bevolkingstoename werd het landbouw areaal steeds verder uitgebreid. Doordat akkers uitgeput raakten, werden deze herhaaldelijk achtergelaten en werden nieuwe akkers aangelegd. De boerderijen verhuisden mee, waardoor in deze periode gesproken wordt over zwervende erven. Een nieuw gebruik in de landbouw zijn de kleine rechthoekige akkertjes die omgeven worden door een aarden wal, de zogenaamde *celtic fields*. Geleidelijk aan kregen nederzettingen een meer vaste plaats. In de omgeving van het onderzoeksgebied zijn nauwelijks resten van bewoning uit deze periode aangetroffen. In de loop van de 6de en 5de eeuw voor Chr. stopte het gebruik van de meeste

urnenvelden. De grafvelden werden over het algemeen kleinschaliger en er werden minder heuvels opgeworpen.

3.2.2 ROMEINSE TIJD

De Romeinse Tijd (12 voor Chr. – 450 na Chr.) begint in Nederland officieel vlak voor onze jaartelling. Maar in 57 voor Chr. drongen Caesars troepen al voor het eerst tot in zuid Nederland door. De Romeinen waren destijds nog niet permanent aanwezig in het gebied.

Onder invloed van de Romeinen ontstonden geleidelijk aan steeds grotere nederzettingen, een uitgebreid wegennet en vond een opleving van handel en nijverheid plaats. Naast voedsel en gebruiksvoorwerpen groeide door de toenemende welvaart ook de vraag naar uitheemse luxeproducten, zoals kwaliteitsaardewerk en voorwerpen van glas. Hoewel de Romeinse invloed in deze periode groot was, zullen veel oude gewoonten in gebruik zijn gebleven. Landbouw vormde de basis van het bestaan, akkerarealen werden vergroot en nederzettingen meer geconcentreerd. Door de introductie van de keerploeg en nieuwe bemestingstechnieken werden de akkers intensiever gebruikt, mogelijk in het infield-outfield landbouwsysteem. Hierbij lagen de intensief gebruikte akkers direct tegen de bewoning aan, extensief gebruikte weilanden waren verder af gelegen. Hieromheen lagen de bossen en onontgonnen gronden welke werden gebruikt voor de winning van brand- en bouwhout, het verzamelen van vruchten en het laten grazen van vee.

Cuijk was in een groot deel van de Romeinse tijd een belangrijk regionaal centrum. Bewoning vond plaats direct naast de Maas, ter hoogte van de huidige Grotestraat. De nederzetting uit die periode heette waarschijnlijk Ceuclum, zoals vermeld staat op de Tabula Peutingeriana, een middeleeuwse kopie van een Romeinse wegenkaart. Cuijk was gelegen aan de Romeinse weg tussen Nijmegen en Tongeren.

In de Romeinse Tijd bleef het gebruik van crematie bestaan en werden grafvelden aangelegd.

Vanaf het einde van de 2de eeuw na Chr. vertoonde de Romeinse macht in het grensgebied tekenen van instabiliteit en vonden herhaaldelijk invallen plaats van Germaanse stammen. De twee daaropvolgende eeuwen werden gekenmerkt door een afwisseling van perioden met invallen en herstel van de Romeinse grensverdediging. Cuijk speelde in deze periode ogenschijnlijk een belangrijke rol. In de 4de eeuw stond in Cuijk een castellum waarin tenminste twee bouwfasen onderscheiden zijn. Aan de oostzijde van het castellum heeft in de laat-Romeinse tijd een stenen brug over de Maas gelegen.

De Romeinse overheersing in Nederland eindigde definitief met een grootschalige inval van Germanen in 406 na Chr.

3.2.3 MIDDELEEUWEN

Met de invallen van de Germanen in de 4de en 5de eeuw na Chr. viel het Romeinse Rijk uiteen en braken de 'dark ages' aan. Uit deze periode is zeer weinig bekend, aanwijzingen voor bewoning in deze periode zijn in het algemeen schaars. Ook over Cuijk is in deze periode zeer weinig bekend. We mogen echter aannemen dat er in Cuijk in die periode één of meerdere nederzettingen van belang hebben gelegen. De aanwezigheid van het Romeinse castellum en de Romeinse weg zullen in dit opzicht belangrijk zijn geweest.² In de Vroege Middeleeuwen begon een nieuw proces van

² Ball et al. 2006, p. 11.

ontginning, dat van een natuurlandschap waarin cultuurlandschappelijke elementen uit vorige periodes nog aanwezig waren, zou leiden tot een volledig gecultiveerd landschap. De Romeinse tijd liet een parklandschap na met grassen en heideachtige planten in de onderlaag, dat zich weer tot bos ging verdichten. Het bos was in het grootste deel van de gebieden die in de Romeinse tijd ontgonnen waren, geregenereerd. In de nabijheid van de nederzettingen was de grond echter intensief gebruikt, waardoor op enkele plaatsen verstuingen waren opgetreden. Het bos regenereerde vooral op de dekzandeilanden (in de beekdalen overheerste een broekbos). De vroegmiddeleeuwse mens heeft zich waarschijnlijk op open plekken in de bosachtige omgeving op de dekzandeilanden gevestigd. Wegens de gunstige waterhuishouding werden de hoge delen van de dekzandeilanden het eerst in gebruik genomen. De hoogten van de grote dekzandruggen lijken te zijn gemeden. Natte gebieden werden in de Vroege Middeleeuwen (500-1000) slechts beperkt gebruikt. Er was kleinschalige akkerbouw, waarbij rogge werd verbouwd. De nadruk lag op beweiding van open plekken in de bossen met vermoedelijk vooral runderen en varkens ("Waldviehbauerntum"). Het bos speelde dus een belangrijke rol bij de keuze van de vestigingsplaats. Na de tweede helft van de 7e eeuw tot in de Volle Middeleeuwen is er een toename van de graanverbouw en een ontwikkeling van de heide, na 1000 versnelde het bewonings- en ontbossingsproces. De begrazingsdruk nam toe en het bos ging snel achteruit. Het grootste deel van het bos bleef weidegebied, andere delen werden als hakhoutbos beschermd tegen het vee. Weer andere delen werden gereserveerd voor de elite om als jachtbos te dienen. De bossen op de dekzandeilanden werden in cultuurland omgezet en op de natte en droge vlaktes ontstond een heidelandschap met verspreide bomen en struiken. In late middeleeuwen droegen grote schaapskudden bij aan de uitbreiding van de heidevelden. De heidevelden werden vanaf wellicht de 14e eeuw ook gebruikt voor het steken van plaggen die, vermengd met mest op de akkers, werden opgebracht. De plaggenlandbouw wordt verantwoordelijk gesteld voor het rond 1400 ontstaan van sommige zandverstuivingen. Tevens worden in de 11e en 12e eeuw de beekdalen intensiever in gebruik genomen. Dit hield waarschijnlijk verband met de verdwijning van het eikenbeuken- en eikenberkenbos op de hoge gronden, de kap van het broekbos en het ten gevolge daarvan uitbreiden van blauwgraslanden. Door de verdwijning van het eikenbeukenbos verdween een voedselbron voor varkens. De veeteelt kan zich meer op runderteelt zijn gaan richten, wat leidde tot een grotere behoefte aan hooi als veevoer. In de 14e eeuw was er mogelijk een stagnatie in de ontginningen, maar in de 15e eeuw werd weer land in cultuur gebracht. In de periode 1770-1950 vonden grootschalige ontginningen van de heidevelden plaats en werden stuifzanden gefixeerd. Archeologisch onderzoek lijkt aan te tonen dat, als gevolg van een complexe relatie die bestond tussen privé-eigendom en percelering, communale gebruiksvormen en intensivering van de productie, vanaf de 13e tot de 15e eeuw de open akkercomplexen tot stand kwamen, zoals die bekend zijn van het vroegste kadastrale kaartmateriaal. Van de Kadasterkaarten blijkt vooral het daarop afgebeelde wegenpatroon, een ingang te zijn op het ingerichte landschap, in het bijzonder van de Volle Middeleeuwen. Het is echter niet zo dat het cultuurlandschap van de 19e eeuw als ingang is te beschouwen op het middeleeuwse bewoningspatroon. Dit komt ook overeen met de resultaten van het historisch-geografische onderzoek van Spek in Drenthe, die eveneens concludeerde dat het 19e-eeuwse kaartbeeld niet als een afspiegeling van het middeleeuwse landschap, zoals dat is gebaseerd op het zogenaamde Drents model, mag worden beschouwd.³

³ Geraeds & Gazenbeek 2009, 22-23.

3.3 HISTORISCH KAARTMATERIAAL

3.3.1 KADASTERKAART 1811-1832

Nadat het koninkrijk Holland in 1810 werd ingelijfd bij het Franse keizerrijk, werd begonnen aan het systematisch in kaart brengen van landeigendom, volgens het Franse systeem. Dit was de start van het kadaster. In de periode 1811-1832 werd vrijwel geheel Nederland in kaart gebracht met een in die tijd ongekennde detaillering. De kadasterkaarten zijn te verdelen in twee soorten. Als overzichtskaarten zijn de verzamelplannen gemaakt. Voor details tot op perceelniveau zijn er de minutenplannen.

Het plangebied is afgebeeld op het minuutplan B02 van de Gemeente Haps. Zoals goed te zien is was het plangebied destijds extensief in gebruik.

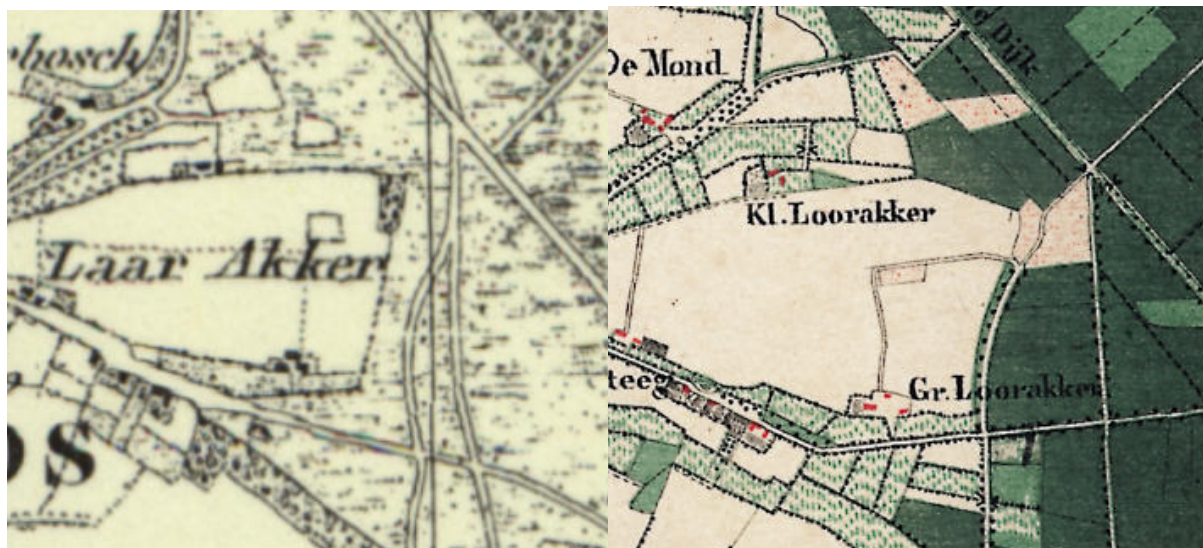
Figuur 10: Kadastrale kaart 1811-1832: minuutplan Gemeente Haps, Sectie B, blad 02.

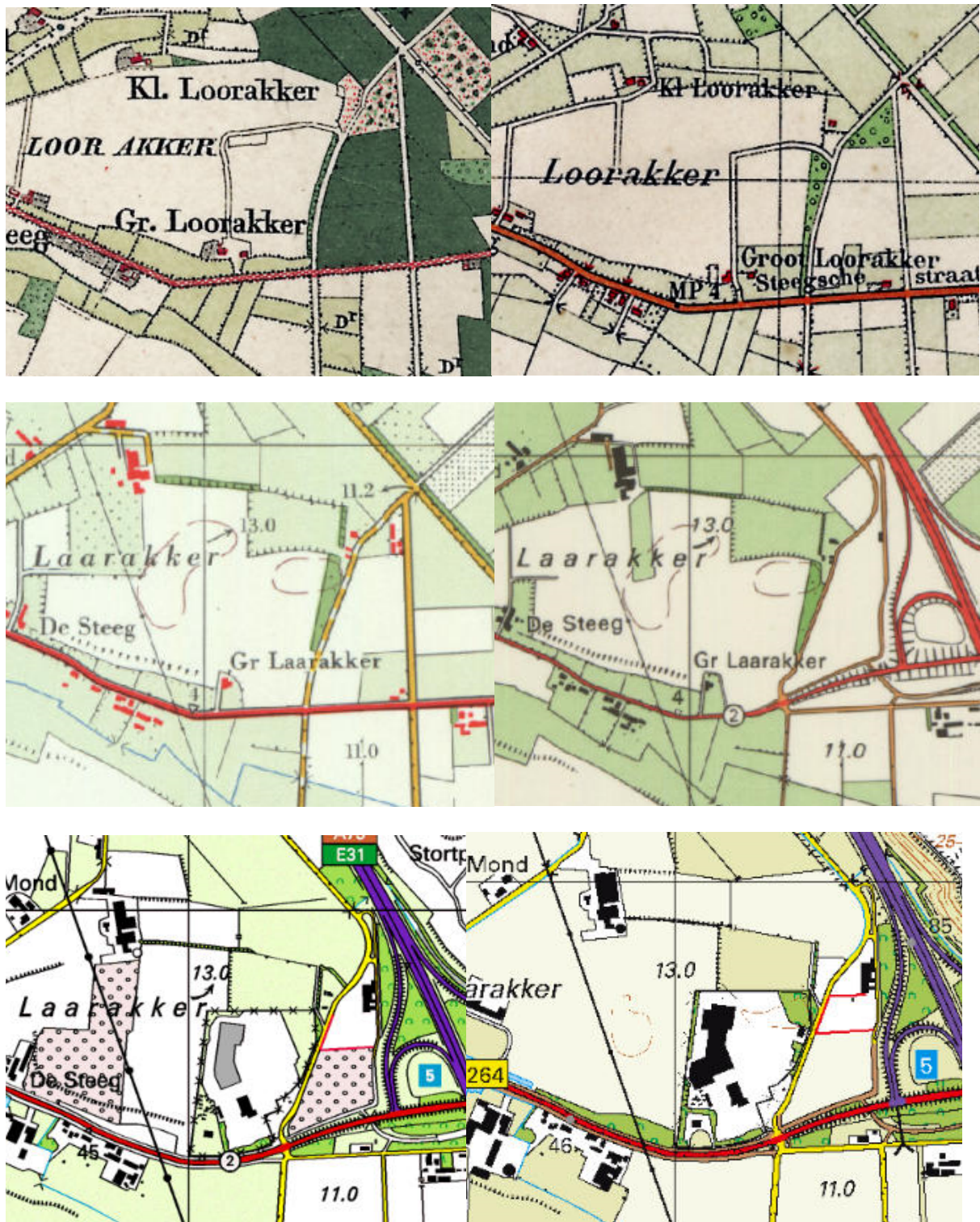
3.3.2 TOPOGRAFISCHE MILITAIRE KAARTEN EN TOPOGRAFISCHE KAARTEN

Hoewel het plangebied in de 19de eeuw nog grotendeels onbebouwd was, veranderde dit in de 20ste eeuw. Vanaf het begin van de 20ste eeuw werd het plangebied gering bewoond en bebouwd, de echte verandering vonden plaats vanaf 1986 toen het transportbedrijf Nabuurs zich in het plangebied vestigde.

Figuur 11: Topografische Militaire Kaart 1900.

Figuur 12: Topografische kaarten van links naar rechts en van boven naar onder: 1856, 1867, 1894, 1936, 1986, 1997, 2006, 2016.

3.4 CONCLUSIE HISTORIE

De bewoningsgeschiedenis in de omgeving van het plangebied begint waarschijnlijk al in het laat Paleolithicum. Binnen het plangebied en de directe omgeving zijn sporen van bewoning en begraving uit alle prehistorische en historische perioden aangetroffen. Het westelijke deel van het plangebied is door de bebouwing van Nabuurs waarschijnlijk grootschalig verstoord, het oostelijke deel van het

plangebied is minder intensief gebruikt geweest en met name het zuidelijke perceel is enkel als landbouwgrond benut.

4 ARCHEOLOGIE

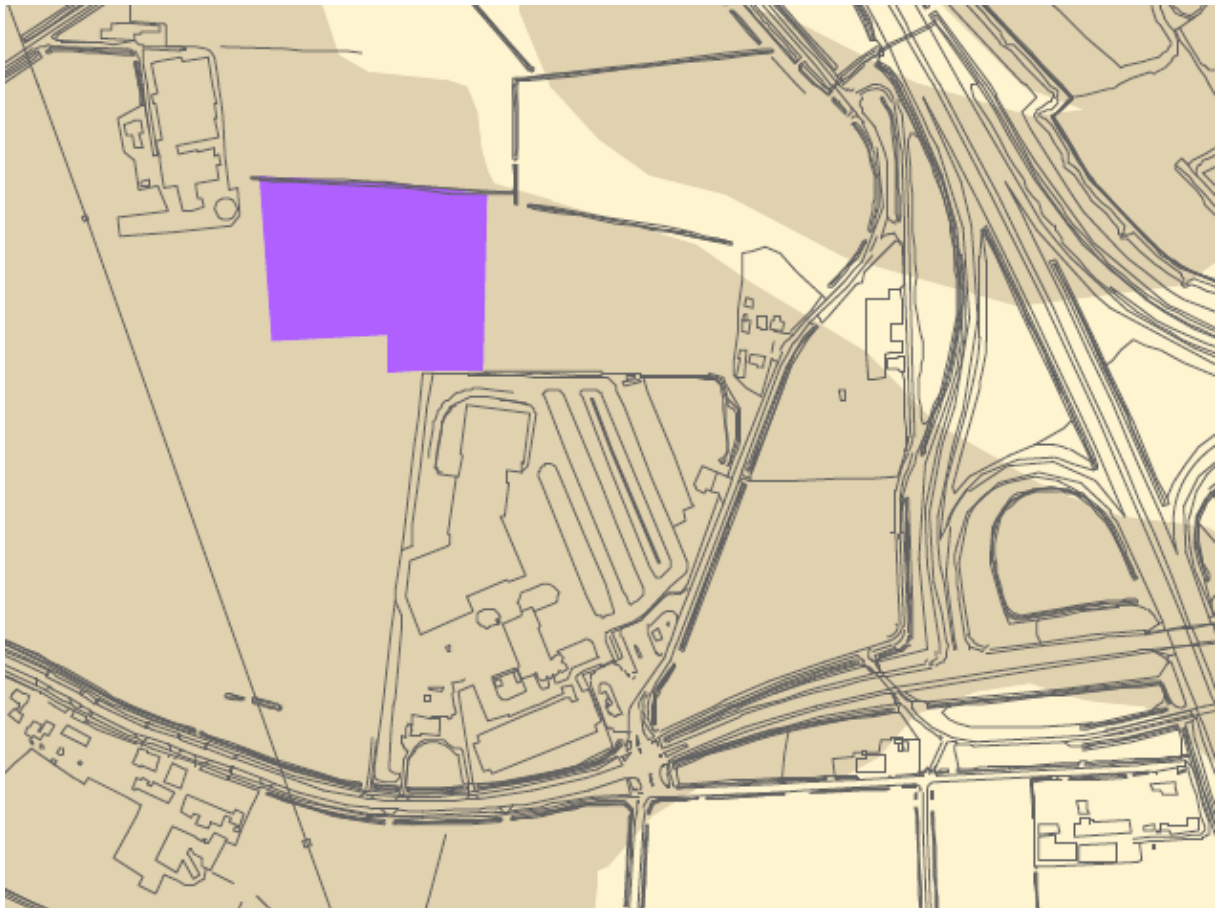
4.1 INLEIDING

Om een archeologische verwachting voor een gebied op te kunnen stellen, is eerst kennis nodig van de reeds bekende archeologische waarden, en van de verwachting die voor het gebied geldt. In dit hoofdstuk zullen de bekende archeologische waarden en verwachtingen uit verschillende bronnen beschreven worden.

4.2 GEMEENTELIJKE ARCHEOLOGISCHE VERWACHTINGSKAART

In 2009 heeft de Gemeente Cuijk een archeologische beleidsplan opgesteld. In het beleidsplan is aangegeven hoe met archeologische waarden dient te worden omgegaan. In 2009 is reeds een archeologische beleidskaart opgesteld waarin wordt aangegeven welke verwachting per zone geldt en hoe dit vertaald is naar beleid.

Voor het plangebied geldt dat het merendeel in een zone ligt met waarde archeologie 5. Hiervoor geldt een onderzoeksplicht bij verstoringen die groter zijn dan 2500 m². Het noordelijke perceel K3728 grenst direct aan het archeologische monument.

Legenda

Beleid

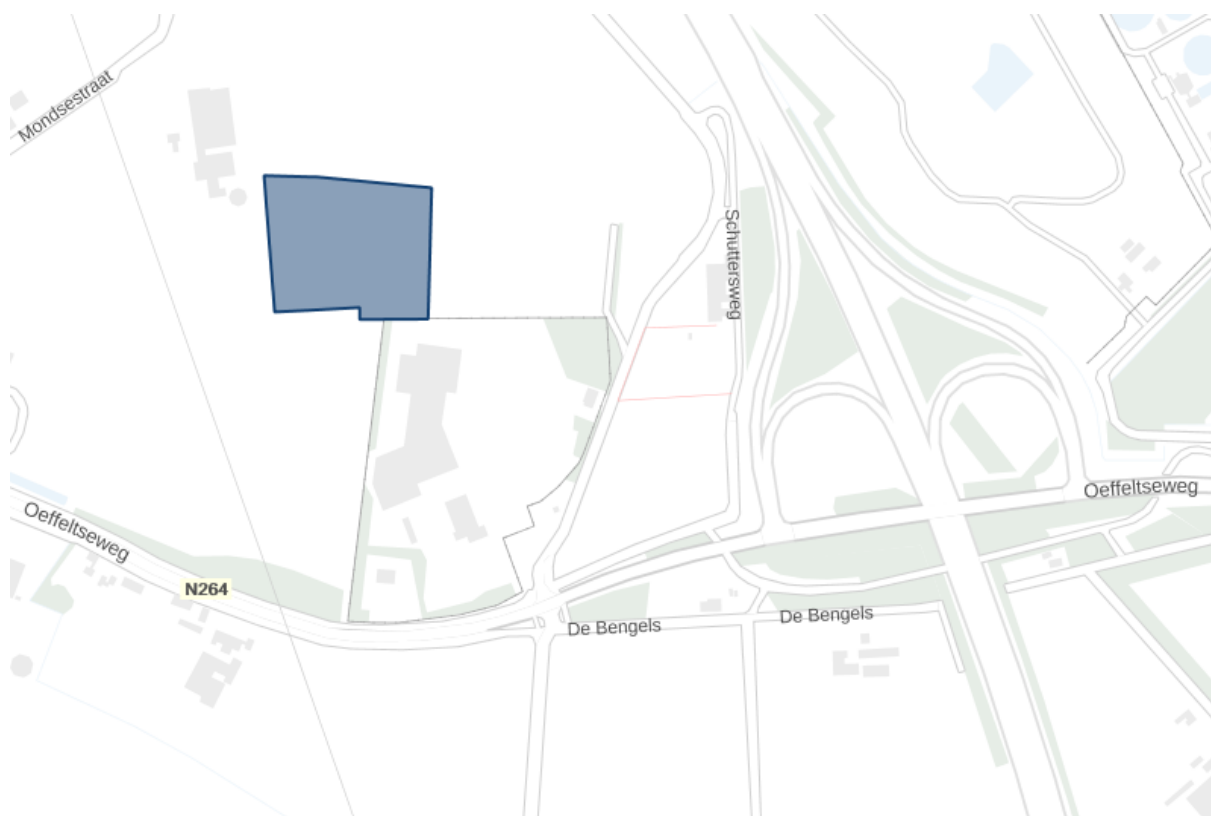
	Waarde - archeologie 1 (rijksmonument); geen vrijstelling
	Waarde - archeologie 2 (gemeentelijk monument A); 32 m2
	Waarde - archeologie 3 (gemeentelijk monument B); 50 m2
	Waarde - archeologie 4; 250 m2
	Waarde - archeologie 5; 2500 m2
	Gebied met lage archeologische verwachting - geen onderzoek
	Gebied zonder archeologische verwachting - geen onderzoek
	Niet gekarteerd gebied a.g.v. aanpassing gemeentegrens

Figuur 13: Archeologische beleidskaart Gemeente Cuijk (2009).

4.4 AMK

De Archeologische Monumenten Kaart (AMK) geeft terreinen weer van archeologische waarde, hoge archeologische waarde, zeer hoge archeologische waarde en beschermde terreinen met zeer hoge archeologische waarde.

Direct ten westen van het huidige plangebied ligt het grote AMK-terrein 45440. Dit betreft een terrein waarin sporen van begraving (urnenveld) liggen uit de IJzertijd.

Figuur 14: AMK-terreinen in Archis 3 (bron: Archis 3).

4.5 ARCHIS 2: VONDSTMELDINGEN EN WAARNEMINGEN

Archeologische vondsten konden wanneer ze werden aangetroffen worden aangemeld bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Deze meldingen werden geregistreerd in Archis II als zogenaamde vondstmeldingen. Wanneer een vondstmelding gecontroleerd was, werd deze opgewaardeerd tot een waarneming.

In het nieuwe systeem Archis 3 wordt niet meer gesproken van vondstmeldingen en waarnemingen maar van zogenaamde vondsten.

Binnen het plangebied ligt één vondstlocatie op het terrein van Nabuurs (zaakidentificatie 3225747100; Archis2 waarnemingsnr: 32562). Deze vondstmelding heeft betrekking op meerdere vondsten die zijn gedaan bij het ontgraven van het Nabuurs terrein in 1986 dat voorheen als AMK-terrein geregistreerd stond. In 2007 is het terrein van de AMK afgevoerd omdat er op de locatie een loods is gebouwd:

Het betreft de vondst van een zilveren fibula, een bronzen bel en een bronzen object, mogelijk een fibula. Het gaat om een kleine opgraving vooral gedaan door de Archeologische Werkgroep Grave, gedaan op een terrein ten noordoosten van de kern van Haps nadat daar ongeveer een halve meter grond was afgeschoven. Het gaat om het afgegraven bouwterrein van Nabuurs Transport Bedrijf, dat in maart 1986 bekeken werd. Aangetroffen werden paalgaten, kuilen, waterputten en waarschijnlijk een hutkom. Behalve enkele vondsten uit het Neolithicum, Brons- en IJzertijd dateren verreweg de meeste voorwerpen uit de Romeinse tijd en de Vroege- en Late-Middeleeuwen. Opmerkelijk is een

schatvondst van ca. 65 Romeinse munten, met een sluit-munt uit 177/178 na Chr. Behalve de boven vermelde bronzen bel en zilveren kniefibula zijn verder nog vermeldenswaardig (behalve de grote groep Romeinse scherven) de scherven reliefband-amforen, en beschilderde kannen zoals uit Dorestad bekend. Verwers veronderstelt dat na de Romeinse tijd vanaf de Merovingische tijd tot in de Late Middeleeuwen hier min of meer continu bewoning heeft plaatsgevonden.

Binnen het ruimere onderzoeksgebied zijn vier vondstlocaties bekend ten noordwesten van het huidige plangebied:

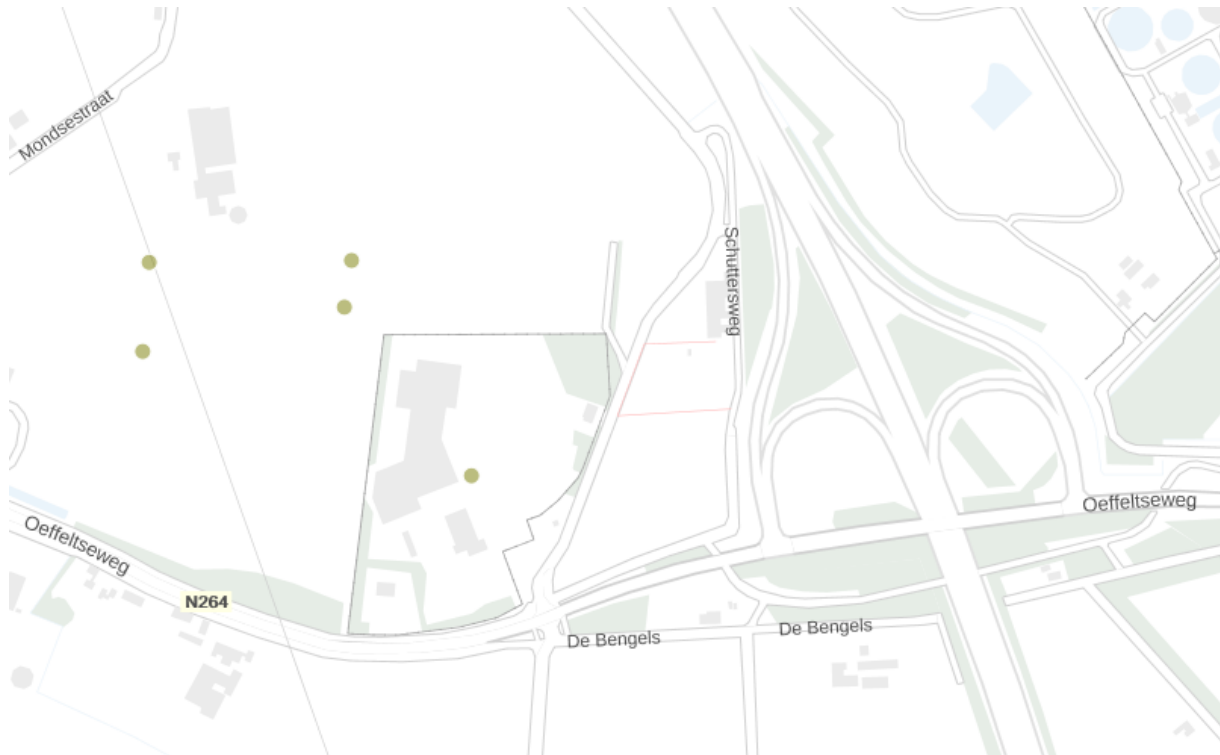
In 2001 is door het ADC een opgraving uitgevoerd binnen het AMK terrein (zaakidentificatie 3043804100; Archis 2 waarnemingsnr. 52102). Hierbij zijn onder de es sporen van bewoning uit diverse periodes aangetroffen. Plaatselijk is een pre- of vroeghistorische akkerlaag bewaard gebleven. Uit het onderzoek is gebleken dat bewoning heeft plaats gevonden van het Neolithicum tot en met de Romeinse Tijd (RAM 176).

In 2007 is door de RCE (toenmalige RACM) een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd binnen het AMK terrein (zaakidentificatie 2133420100; Archis2 onderzoeksmeldingsnr. 19357). Tijdens het proefsleuvenonderzoek zijn vooral sporen van bewoning en begraving uit de late prehistorie aangetroffen in het plaggendek.

In 2012 is op 270 m ten westen van het huidige door ADC een proefsleuvenonderzoek op het toekomstige bedrijventerrein uitgevoerd. In de 37 aangelegde sleuven zijn sporen aangetroffen die dateren uit de Bronstijd tot en met de Late Middeleeuwen. Deze sporen bevinden zich in het zuiden en westen van het plangebied (ADC-rapport 3635).

In 2014 heeft Econsultancy een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd op ca. 300 meter ten noordwesten van het huidige plangebied (zaakidentificatie 2436483100; Archis2 onderzoeksmeldingsnr. 60678). Met het uitgevoerde proefsleuvenonderzoek werden vier van de vijf clusters gewaardeerd op de aard en de waarde van de archeologische sporen. Tijdens het archeologisch onderzoek zijn in totaal 27 proefsleuven aangelegd. Bij vijf proefsleuven heeft vervolgens een uitbreiding plaats gevonden om de aangetroffen archeologische sporen beter te waarderen. Bij twee van deze uitbreidingen is vervolgens verder uitgebreid om de aangetroffen sporen in een structuur te kunnen plaatsen. Deze twee werkputten (11 en 18) zijn vervolgens opgegraven. In sporencluster 2 en 3 zijn huisplattegronden aangetroffen die gedateerd kunnen worden in de Midden-Bronstijd – Late-Bronstijd en in de Romeinse tijd. Tevens zijn er crematiegraven aangetroffen, waarvan er één een dubbelgraf van een volwassen man en vrouw betrof, waarvan de urn in de IJzertijd dateerde. Het aardewerk dat tijdens het proefsleuvenonderzoek over de gehele vindplaats is aangetroffen kan met name gedateerd worden in de Midden- en Late-Bronstijd en deels in de Romeinse tijd. Aardewerk uit andere perioden is op een enkel fragment na niet aangetroffen. De nederzetting past binnen het beeld van de Midden- en Late-Bronstijd zoals we dat kennen van de opgraving in Boxmeer – Maasbroeksche Blokken, Haps Kamps Veld en andere opgravingen uit deze periode, waar één of twee erven over de terrasrestrug of dekzandrug “zwerven”. Uit het vooronderzoek bleek dat er twee mogelijke vuursteenclusters aanwezig waren binnen cluster 3. Tijdens het aanvullende proefsleuvenonderzoek zijn er karterende boringen geplaatst teneinde deze vuursteenclusters te waarderen. Het bleek dat het vuursteen verspreid was geraakt over een grote oppervlakte van tenminste 5.000 m² en dat de bodemopbouw niet meer intact was. Het aangetroffen vuursteen, dat te dateren was, dateerde uit het

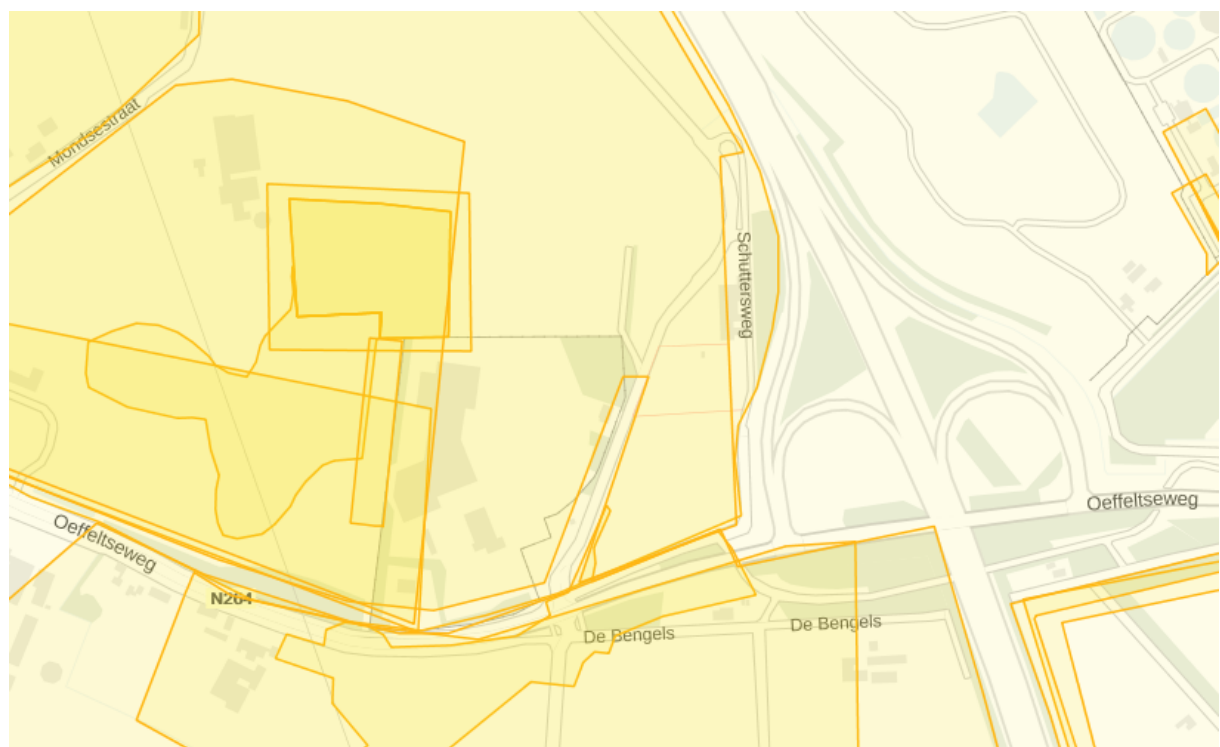
Mesolithicum. Vermoedelijk is er een grotere nederzetting uit het Mesolithicum aanwezig geweest, maar is deze verstoord geraakt tijdens de bewoning in latere fases.

Figuur 15: Vondsten in Archis 3 (bron: Archis 3).

4.6 EERDER UITGEVOERD ONDERZOEK

Binnen het plangebied en het ruimere onderzoeksgebied (straal 500 meter) is reeds veelvuldig archeologisch onderzoek uitgevoerd (zie onderstaande afbeelding uit Archis 3).

Relevant voor de waardebeoordeling van het huidige plangebied zijn met name de twee onderzoeken die binnen het plangebied zijn uitgevoerd:

Booronderzoek

Grontmij heeft tussen oktober 2007 en april 2008 een archeologisch onderzoek uitgevoerd in verband met nieuwbouwplannen in het plangebied Laarakker te Haps in de gemeente Cuijk (zaakidentificatie. 2166494100; Archis2 onderzoeksmeldingsnr. 24011). Doel van het onderzoek was een indruk te geven van de fysieke kwaliteit (gaafheid) van het bodemprofiel, waarbij met name een grijze laag in kaart moest worden gebracht die bij eerder onderzoek werd aangetroffen. Het booronderzoek heeft uitgewezen dat in het plangebied goed ontwaterde, hoge bruine, zwarte en keerdgronden of essen voorkomen. De grijze laag die binnen het AMK-terrein werd aangetroffen, blijkt zich ook buiten het monument voort te zetten. Deze laag is niet altijd goed te onderscheiden van de B-horizont. Een intacte B-horizont is over grote delen van zowel de centrale, alsook van de westelijke es aangetoond. Het bodemprofiel in het noordelijke deel van het plangebied is grotendeels verstoord.⁴

Tijdens het onderzoek werd het merendeel van het huidige plangebied helaas niet onderzocht aangezien dit op het bedrijventerrein van Nabuurs lag of wegens het ontbreken van betredingstoestemming (zie onderstaand boorpuntenplan).

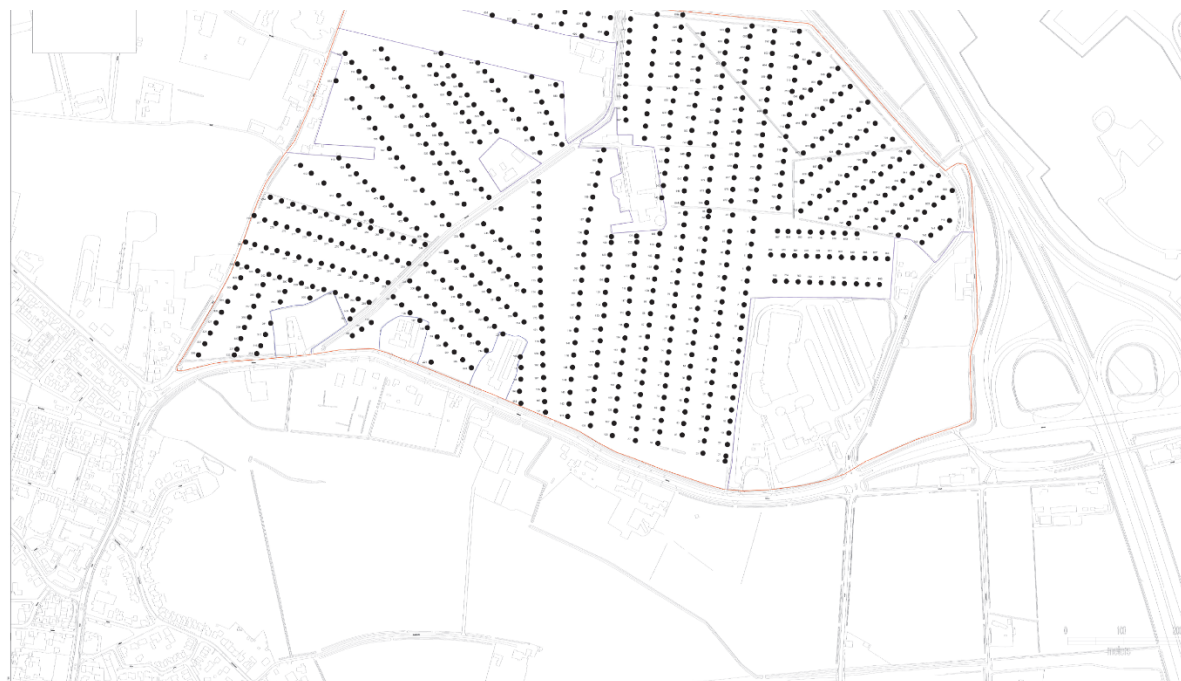
Het perceel direct ten noorden van Nabuurs Transport (en direct ten oosten van het archeologisch monument), is ontzand tot een diepte van tenminste 1 meter onder het huidige maaiveld. Ondanks dat dit reeds bij aanvang van het onderzoek bekend was, zijn in dit deel van het plangebied eveneens boringen uitgevoerd om de bodemopbouw in kaart te brengen. Het hoogtebestand laat zien dat het perceel een onregelmatig hoogteverloop heeft en dat deze deels aansluit op die van de aangrenzende terreinen, wat een indicatie had kunnen zijn dat slechts een deel van het terrein was ontzand.⁵

⁴ Geraeds & Gazenbeek 2009, 4.

⁵ Geraeds & Gazenbeek 2009, 30.

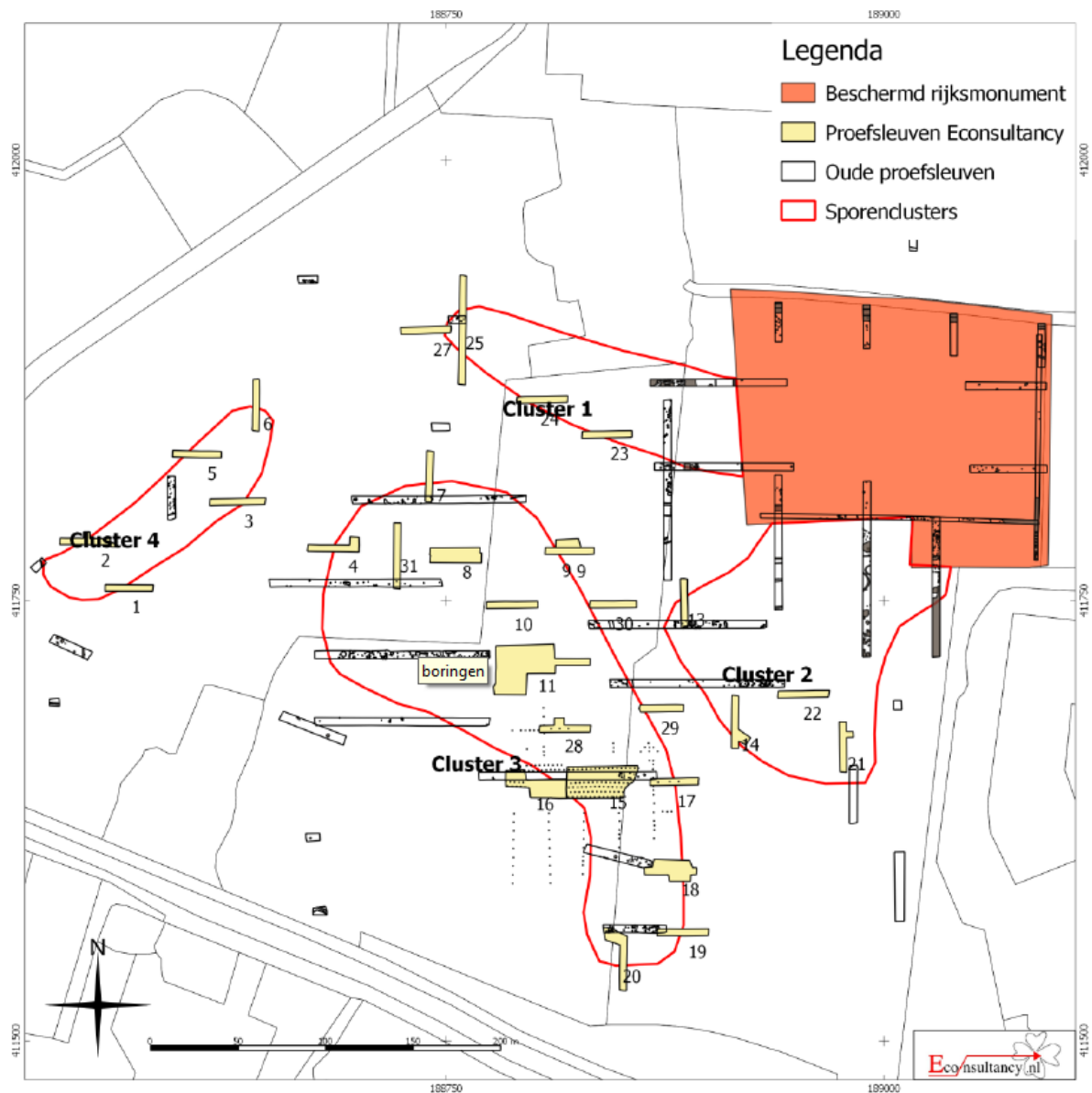

Figuur 17 Het perceel ten noorden van Nabuurs en ten oosten van monument 567. De steilrand die de grens vormt met het perceel waarop het monument ligt, is ontstaan als gevolg van het ontzanden van dit perceel. (Geraeds & Gazenbeek 2009, 31, Afb. 13).

Figuur 18 Boorpuntenkaart van het onderzoek uitgevoerd door Grontmij.

In 2014 heeft Econsultancy een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd binnen het grote plangebied Laarakker (zaakidentificatie 2436483100; Archis2 onderzoeksmeldingsnr. 60678). Dit onderzoek is reeds beschreven bij de vondstlocaties in de alinea hierboven. Hoewel de onderzoeksmelding zich uitstrekt tot in het huidige plangebied, blijkt uit onderstaand sleuvenplan dat Econsultancy enkel onderzoek heeft verricht in het deel ten zuidwesten van het AMK-terrein en niet ten oosten en noordoosten.

Figuur 19 Sleuvenplan, Econsultancy 2014.

4.7 CONCLUSIE ARCHEOLOGIE

Uit de reeds beschikbare archeologische bronnen (zie ook onderstaande afbeelding) wordt snel duidelijk dat het plangebied een schatkamer aan archeologische resten is of is geweest. Binnen het plangebied zijn reeds resten aangetroffen van bewoning in de metaaltijden en romeinse Tijd, maar ook van middeleeuwse hutkommen. Ook nadien bleef het plangebied in gebruik. Het is niet voor niets dat het perceel direct ten westen van het plangebied een AMK-terrein betreft. Oorspronkelijk was het perceel van Nabuurs ook een AMK-terrein. Echter is als gevolg van ontzanding aan de noordzijde van Nabuurs het terrein 'verlaagd' hierbij is op deze locatie de 'archeologische laag' verdwenen. Op het terrein ten oosten van Nabuurs heeft een egalisatie plaatsgevonden. Waardoor dit perceel op de AHN aantoonbaar lager ligt dan het nabijgelegen AMK terrein.

5 CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

5.1 CONCLUSIES EN VERWACHTINGSMODEL

Het plangebied is gelegen in een rijk archeologisch gebied in de directe nabijheid van een omvangrijk archeologisch AMK-terrein. De terrasrug die aan de westkant van het plangebied ligt was reeds in het Paleolithicum een gunstige plek voor vestiging en lijkt in alle navolgende perioden bewoond te zijn geweest. In de ondergrond kunnen resten aanwezig zijn vanaf het laat Paleolithicum tot en met de Volle Middeleeuwen.

In het zuidwesten van het plangebied ligt bedrijventerrein Nabuurs. Dit perceel is in 1986 afgegraven met ten minste 50 cm - maaiveld, waarbij een grote hoeveelheid archeologische vondsten en sporen is aangetroffen. Gezien deze afgraving en latere activiteiten op het bedrijventerrein (grootschalige vergravingen en waterwegen) is het niet te verwachten dat hier ter plaatse nog archeologische waarden in situ aanwezig zijn. De percelen direct ten noorden en ten oosten van het bedrijventerrein Nabuurs is afgezaagd en grootschalig geegaliseerd, waardoor bij deze percelen het maaiveld ca. 1 m –is verlaagd. Uit het booronderzoek dat Grontmij hier heeft uitgevoerd is gebleken dat hier geen archeologische resten meer worden verwacht.

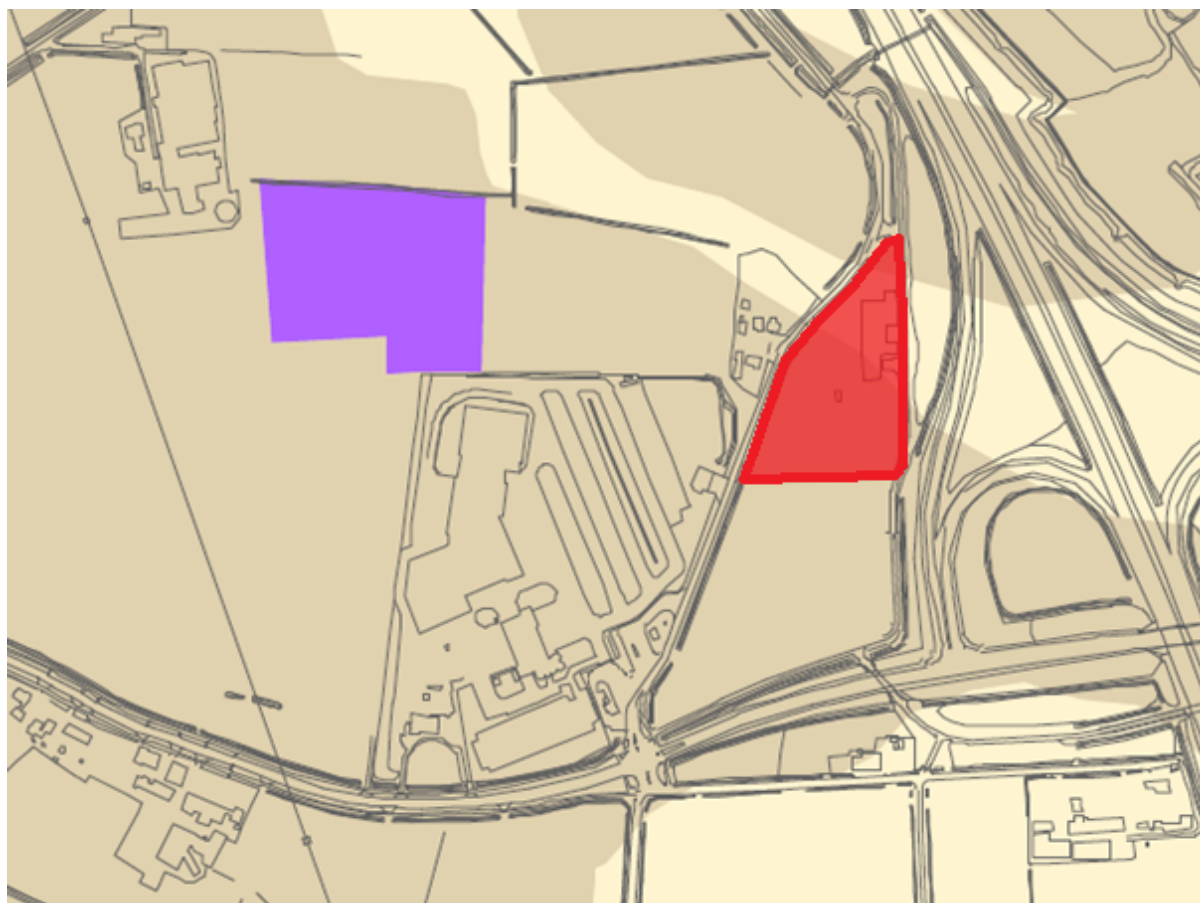
Op de percelen ten noordoosten hiervan ligt een sloopbedrijf. Voor deze percelen geldt dat onduidelijk is of en in welke mate hier reeds verstoring van de bodem heeft plaats gevonden. Verkennend booronderzoek kan hier antwoord opgeven.

5.2 ADVIES

Vanwege de grote vergravingen en verstoringen die reeds hebben plaats gevonden wordt geadviseerd om het bedrijventerrein Nabuurs en het direct ten noorden en direct ten oosten hiervan gelegen percelen vrij te geven.

Voor de percelen ten noordoosten hiervan wordt geadviseerd een dubbelbestemming 'waarde archeologie' op te nemen ter bescherming van de mogelijk aanwezige archeologische waarden. Bij bodemverstoringende activiteiten zal in de toekomst eerst archeologisch onderzoek moeten worden verricht om deze dubbelbestemming te kunnen verwijderen. De eerste stap in vooronderzoek die wordt geadviseerd betreft een verkennend booronderzoek dat gericht moet zijn op het vaststellen van de mate van intactheid van de bodem.

Dit advies dient door de initiatiefnemer te worden voorgelegd aan het Bevoegd Gezag, in dit geval de Gemeente Cuijk. Het Bevoegd Gezag kan van het door Terra Archeologie gegeven advies afwijken.

Advies: dubbelbestemming
'waarde archeologie'

 Figuur 24 advies kaart tbv bestemmingsplan.

Bronnen

- Actueel Hoogtebestand van Nederland (AHN).
- Archeologische Monumenten Kaart (AMK).
- Archeologisch Informatiesysteem Archis3; Rijksdienst voor het Culturele Erfgoed (RCE).
- Bodemkaart Nederland (1:50:000); Alterra.
- Geomorfologische Kaart (1:50:000); Alterra.
- Kadasterkaart 1811-1832 (www.beeldbank.cultureelerfgoed.nl).

Literatuur

- Geraeds, J.J.G. & A.E. Gazenbeek, 2009: Archeologisch onderzoek plangebied Laarakker te Haps. Inventariserend veldonderzoek verkennende fase door middel van boringen, plangebied Laarakker te Haps, gemeente Cuijk. Grontmij Archeologische Rapporten 529.